Οι μεταφράσεις των λειτουργικών κειμένων (Σεβασμ. Μητροπ. Ναυπάκτου και Αγ. Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 19 Απριλίου, 2010

Τον τελευταίο καιρό επιτείνεται μια τάση που παρετηρείτο και παλαιότερα, δηλαδή επικρατεί μια «φρενίτις» μεταφράσεων των λειτουργικών κειμένων και μάλιστα των λειτουργικών ευχών με απρόβλεπτες συνέπειες.

Μια από τις συνέπειες, η χαρακτηριστικότερη, είναι να δημιουργούνται νέες ευχές της θείας Λειτουργίας, με την χρησιμοποίηση ομηρικών λέξεων. Δηλαδή, ενώ μερικές κινήσεις απλοποιούν τις ευχές στην λειτουργική γλώσσα, άλλες τις «εμπλουτίζουν» με ομηρικές λέξεις, πράγμα που δεν έκαναν οι Πατέρες της Εκκλησίας που γνώριζαν πολύ καλά και τον Όμηρο.

Θεωρώ ότι όλη αυτή η νοοτροπία πρέπει να αντιμετωπισθή από την Ιερά Σύνοδο, γιατί οι αυθαιρεσίες πρέπει να σταματήσουν. Στις ημέρες μας επιχειρείται αυτό που δεν γινόταν επί Τουρκοκρατίας, αν και τότε το μορφωτικό επίπεδο ήταν χαμηλό, ενώ σήμερα υψηλό.

Υπάρχουν πολλά επιχειρήματα που έχουν διατυπωθή από πολλούς εναντίον της μεταφράσεως των λειτουργικών ευχών, ακόμη και τότε που ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος προσπάθησε να εισαγάγη την παράλληλη ανάγνωση των βιβλικών κειμένων και στην δημοτική γλώσσα και όπως είναι γνωστόν ο ίδιος αντιλήφθηκε την ζημιά που γινόταν στην ενότητα της Εκκλησίας και επανέφερε τα πράγματα στα παραδεδομένα. Πόσον μάλλον θα προκαλέση ζημιά η νέα τάση το να αλλοιώνωνται τα κείμενα της θείας Λειτουργίας, των ιερών Μυστηρίων και άλλων λειτουργικών κειμένων και να εισάγεται η δημοτική γλώσσα όχι παράλληλα με το πρωτότυπο κείμενο, αλλά αποκλειστικά. Κινδυνεύουμε να δούμε σχίσματα μέσα στο Σώμα της Εκκλησίας μας.

Παρακάμπτοντας πολλά επιχειρήματα κατά της εισαγωγής της δημοτικής γλώσσας στην θεία Λατρεία που ήδη έχουν διατυπωθή, θα αρκεσθώ μόνον στο να τονίσω ότι μια τέτοια προσπάθεια συνιστά έλλειμμα αληθινής ορθόδοξης θεολογίας, για να μην εκφρασθώ πιο σκληρά. Δείχνει ότι δεν υπάρχει η στοιχειώδης ορθόδοξη θεολογία, η μάλλον με τέτοιες ενέργειες εκφράζεται μια επιφανειακή ορθόδοξη θεολογία, που στηρίζεται στην πρακτική ωφελιμότητα. Η νοοτροπία αυτή ξεκινά από μια

ποιμαντική ανάγκη, αλλ' όμως επιλέγεται η πιο εύκολη λύση. Θεωρώ ότι πρόκειται για μια επιρροή από τον δυτικό σχολαστικισμό.

Ουσιαστικά, αυτή η νοοτροπία συνδέεται με τον «τελευταίο πειρασμό» του Χριστού που αντιμετώπισε επάνω στον Σταυρό από τους παρευρισκομένους εκεί: «*σώσον σεαυτόν και κατάβα από του σταυρού... ο Χριστός ο βασιλεύς του Ισραήλ καταβάτω νυν από του σταυρού, ίνα ίδωμεν και πιστεύσωμεν αυτώ*» (Μαρκ. ιε , 30-32).

Όπως οι σύγχρονοι του Χριστού Ιουδαίοι, και μάλιστα οι Γραμματείς και οι Αρχιερείς, ήθελαν να κατεβή ο Χριστός από τον Σταυρό για να πιστεύσουν σε Αυτόν ότι είναι υιός του Θεού, ουσιαστικά ενέπαιζαν τον Χριστό, έτσι και τώρα με την πράξη της μεταφράσεως των λειτουργικών κειμένων, κατά κάποιον τρόπο, θέλουν να κατεβάσουν την γνώση της θείας Λειτουργίας στο λογικό επίπεδο και όχι στην βίωση του μυστηρίου του Σταυρού. Ο Ιγνάτιος Μπραντζιανίνωφ έλεγε: «*Ο Σταυρός είναι η καθέδρα της ορθοδόξου θεολογίας*».

Όμως, όπως ο Χριστός δεν ικανοποίησε αυτό το αίτημα και παρέμεινε στον Σταυρό, σώζοντας έτσι τους ανθρώπους από τον θάνατο, έτσι και εδώ, τηρουμένων των αναλογιών, πρέπει η θεία Λειτουργία και τα Μυστήρια να παραμείνουν στο ύψος της ορθοδόξου θεολογίας, που είναι εμπειρία του Σταυρού και της Αναστάσεως, και όχι να κατεβούν στο επίπεδο της νοησιαρχίας, του ορθολογισμού.

Λυπάμαι που κάνω αυτήν την αναφορά, αλλά θα προσπαθήσω να το επεξηγήσω με τα ακόλουθα.

1. Η γλώσσα των συμβόλων

Μέσα στην θεία λατρεία εκτός από την λεκτική γλώσσα υπάρχει και η γλώσσα των συμβόλων, δια της οποίας γίνονται κατανοητά και όσα δεν μπορούν να κατανοηθούν δια της γλωσσικής διατυπώσεως, η οποία ούτως η άλλως δεν είναι αρκετή για την πλήρη κατανόηση των λεγομένων και γιγνομένων.

Η γλώσσα των συμβόλων βιώνεται με το άναμμα του κεριού, τον ασπασμό των ιερών εικόνων, τις κανδήλες που φωτίζουν με το ιλαρό φως τους, τα ιερά σκεύη και όλα τα ευρισκόμενα και τελούμενα στον Ιερό Ναό, με τον τρόπο που γίνεται η Μικρά και η Μεγάλη Είσοδος, με την τυπική διάταξη των ιερών Ακολουθιών, με τις ιερατικές κινήσεις και ευλογίες κ.α.

Αξίζει να σημειωθή ότι ο Ιερεύς προκειμένου να εκφωνήση την αποστολική ευλογία η να ειρηνεύση, συγχρόνως ευλογεί και δια της χειρός τους παρευρισκομένους, οπότε η γλώσσα των λέξεων συμπληρώνεται με την γλώσσα των συμβόλων. Υπάρχει δε περίπτωση κάποιος να δη την Χάρη της ευλογίας, όπως συνέβη με έναν Τούρκο, τον

Αχμέτ, ο οποίος δεν γνώριζε την ελληνική γλώσσα, αλλά είδε τον Πατριάρχη να ευλογή και δια της ευλογίας είδε τις ακτίνες της θείας Χάριτος να εκπορεύωνται από την ευλογούσα χείρα του και να κατευθύνωνται στις κεφαλές όλων των παρισταμένων Χριστιανών, εκτός της δικής του, πράγμα που τον έκανε να πιστεύση στον Χριστό, να βαπτισθή και στην συνέχεια να μαρτυρήση.

Μέσα στην θεία Λειτουργία και μόνον με την γλώσσα των συμβόλων μπορεί να συμμετάσχη το μικρό παιδί, ο κωφάλαλος, αλλά και εμείς όταν συμμετέχουμε σε θεία Λειτουργία που γίνεται σε ξένες γλώσσες, τις οποίες δεν κατάνοούμε λογικά. Η ταύτιση της συμμετοχής μας στην θεία Λειτουργία η την λατρεία μόνον με την λεκτική γλώσσα, παραθεωρώντας την σημασία της συμβολικής γλώσσας, ουσιαστικά θεωρεί ότι πολλές κατηγορίες Χριστιανών δεν συμμετέχουν στην θεία Λειτουργία.

Επομένως, η υποτίμηση της γλώσσας των συμβόλων και η υπερτίμηση της λογικής επεξεργασίας στην μέθεξη της θείας λατρείας αποτελεί σοβαρό θεολογικό πρόβλημα.

2. Η λογικοκρατική θεώρηση της λατρείας

Η μετάφραση ευχών με σκοπό να κατανοηθή η θεία Λειτουργία, αναποδράστως οδηγεί στην άποψη ότι εκλαμβάνεται η λογική ως κέντρο της εκκλησιαστικής και μυστηριακής ζωής, πράγμα που συνιστά την λογικοκρατία και τον ορθολογισμό.

Λέγοντας αυτά, γνωρίζω ότι άλλο είναι ο ορθός λόγος που είναι απαραίτητος για την συνεννόηση μεταξύ των ανθρώπων, για την συγκρότηση και διάρθρωση της σκέψεως σε λογικά σχήματα, σε προτάσεις και την χρησιμοποίηση των λέξεων, και άλλο είναι ο ορθολογισμός που θεωρεί κέντρο όλων των πραγμάτων την λογική και δι' αυτής ερμηνεύει ακόμη και όσα έχουν σχέση με τον Θεό και τον άνθρωπο.

Κατά τους Πατέρας της Εκκλησίας η ψυχή του ανθρώπου δεν έχει μόνον την λογική ενέργεια, αλλά έχει και άλλες ενέργειες, όπως την νοερά ενέργεια, την φαντασία, την αίσθηση κλπ. Ακόμη, η λογική δεν είναι πηγή της γνώσεως, ακόμη και για τα ανθρώπινα πράγματα. Γι' αυτό και στην επιστήμη αναπτύχθηκε η λεγόμενη «*συναισθηματική νοημοσύνη*» που ισχυρίζεται ότι υπάρχουν μέσα στον άνθρωπο «*δύο μυαλά*», ήτοι η λογική και το συναίσθημα και θεωρεί ότι είναι αναπηρία το να απολυτοποιή κανείς μόνον την λογική. Αυτό αποδεικνύεται και από την απεικόνιση του εγκεφάλου.

Επίσης, στις ημέρες μας αναπτύχθηκε και η λεγομένη υπαρξιακή φιλοσοφία και ψυχολογία, που θεωρούν ότι πέρα από την λογική υπάρχουν και άλλες λειτουργίες στο ανθρώπινο πρόσωπο. Εδώ βρίσκεται και το λάθος του διαφωτισμού, όπως απέδειξε αργότερα ένα άλλο ρεύμα ο ρομαντισμός, και αργότερα η μετανεωτερικότητα, που κατέρριψε την αυθεντία της λογικής.

Εάν αυτό συμβαίνη στα ανθρώπινα πράγματα, πολύ περισσότερο συμβαίνει στην ορθόδοξη θεολογία. Είναι γνωστόν ότι η άποψη ότι κέντρο της θείας γνώσεως είναι η λογική και η επεξεργασία που γίνεται από αυτήν, δημιούργησε τον σχολαστικισμό και όλο αυτό το σχολαστικό-ορθολογικό σύστημα που συναντούμε στον Θωμά τον Ακινάτη και μάλιστα στο έργο του «*Summa Theologica*».

Διαποτισμένος και ο Βαρλαάμ από τον δυτικό σχολαστικισμό έφθασε σε έναν αγνωστικισμό και ακόμη υποτιμούσε τις Αποκαλύψεις του Θεού και γι' αυτό θεωρούσε τους αρχαίους Έλληνας φιλοσόφους ανώτερους των Προφητών και των Αποστόλων. Θεωρώντας ότι η λογική είναι το ευγενέστερο στοιχείο του ανθρώπου που δόθηκε από τον Θεό, έθετε σε υποδεέστερη θέση τις οράσεις των Προφητών, που τις θεωρούσε «*χείρω της ημετέρας νοήσεως*».

Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς κονιορτοποίησε κυριολεκτικά το σημείο αυτό, γιατί, όπως δίδαξε, οι οράσεις των Προφητών, το άκτιστο Φως που είδαν οι Μαθητές στο Όρος Θαβώρ είναι μεγάλη αποκάλυψη και φανέρωση του Θεού στον άνθρωπο. Οπότε οι αγράμματοι Μαθητές αποδείχθηκαν ανώτεροι από τους φιλοσόφους που είχαν έντονη λογική.

Παρέθεσε μάλιστα πλήθος αγιογραφικών και πατερικών χωρίων, όπως και το εκπληκτικό χωρίο του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου ότι οι ορθόδοξοι θεολογούν «*αλιευτικώς* (όπως οι αγράμματοι Απόστολοι που ήταν αλιείς) *και όχι αριστοτελικώς*». Είναι δε κλασσικό το απόφθεγμα του ίδιου Αγίου: «*θεόν φράσαι αδύνατον, νοήσαι* (=στοχασθήναι) *δε αδυνατώτερον*». Δεν μπορεί κανείς με την λογική να κατανοήση τον Θεό. Ο Θεός αποκαλύπτεται στην καρδιά του ανθρώπου και στην συνέχεια η λογική διατυπώνει, όσον είναι δυνατόν, αυτήν την Αποκάλυψη.

Το εκπληκτικό σύγγραμμα του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά «Περί των ιερώς ησυχαζόντων», οι λεγόμενες «Τρεις τριάδες», αναλύει διεξοδικώς το θέμα αυτό και ουσιαστικά έχει κατοχυρωθεί συνοδικά.

Η άποψη ότι απαιτείται η λογική κατανόηση των λειτουργικών κειμένων για να συμμετέχουμε στην θεία λατρεία και να αποκτήσουμε την γνώση του Θεού αποκλείει τους αγραμμάτους από την λατρεία και την θεογνωσία, στερεί τα βρέφη, τα νήπια και τα παιδιά από την λατρεία και την θεία Κοινωνία.

Ο δυτικός σχολαστικισμός είναι εκείνος που οδήγησε στην πρακτική της αποσυνδέσεως του μυστηρίου του Βαπτίσματος από το μυστήριο του Χρίσματος και κατ' επέκταση από το μυστήριο της θείας Κοινωνίας μέχρι την εφηβεία. Η βάση αυτής της πρακτικής είναι ότι για να δεχθή το παιδί το Χρίσμα και να λάβη την θεία Κοινωνία πρέπει να κατανοή με την λογική του τα γινόμενα.

Εμείς χρίουμε τα βρέφη και τα κοινωνούμε του Σώματος και του Αίματος του Χριστού, γιατί γνωρίζουμε από την θεολογία μας ότι και τα βρέφη λαμβάνουν την Χάρη του Θεού και πριν αναπτυχθή ο εγκέφαλος και η λογική, αφού και τότε ενεργεί μέσα τους η νοερά ενέργεια. Ακόμη και τα έμβρυα μπορούν να λαμβάνουν το Άγιον Πνεύμα, όπως έγινε με τον Τίμιο Πρόδρομο, που όταν ήταν έμβρυο έξι μηνών έγινε από τότε Προφήτης και κατέστησε και την Μητέρα του Προφήτιδα, κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά.

Αισθάνομαι ότι μια σχολαστική νοοτροπία επιχειρείται να εισαχθή στην Ορθόδοξη Εκκλησία με τις μεταφράσεις των λειτουργικών κειμένων, ότι πρέπει να καταλαβαίνουμε τα κείμενα λογικά για να συμμετέχουμε, πράγμα που ανατρέπει την βασική θεολογική αρχή περί της διπλής μεθοδολογικής γνώσεως, σύμφωνα με την οποία με άλλον τρόπο γνωρίζει κανείς την κτιστή αλήθεια και με άλλον τρόπο γνωρίζει κανείς την άκτιστη αλήθεια, τον Θεό, και μετέχει αυτής. Με άλλα λόγια δεν υπάρχει μια ενιαία αλήθεια για τον Θεό και τον κόσμο, και δεν υπάρχει μια ενιαία μέθοδος γνώσεως του Θεού και του κόσμου, όπως υπεστήριζε στην πράξη ο δυτικός σχολαστικισμός.

Επομένως, η λογικοκρατική θεώρηση της θείας Λατρείας εισάγει ένα είδος σχολαστικισμού στην ορθόδοξη θεολογία.

3. Η λογική και νοερά λατρεία

Συνέπεια των προηγουμένων είναι ότι η λατρεία της Εκκλησίας διαιρείται σε λογική λατρεία και νοερά λατρεία και ο άνθρωπος που ζη πραγματικά μέσα στην Εκκλησία μπορεί να μετέχη παράλληλα και στις δύο λατρείες. Αυτή είναι η βάση του ορθοδόξου ησυχασμού, της ορθοδόξου νηπτικής ζωής. Κατά την διδασκαλία των αγίων Πατέρων της Εκκλησίας η ψυχή του ανθρώπου είναι λογική και νοερά. Κατ' επέκταση υπάρχει η λογική λατρεία και η νοερά λατρεία.

Από την παράδοση της Εκκλησίας γνωρίζουμε ότι τα βρέφη έχουν νοερά ενέργεια, δια της οποίας μπορούν να βλέπουν αγγέλους και αγίους, ενώ δεν έχει ακόμη αναπτυχθή η λογική λειτουργία του εγκεφάλου, που θα τελειοποιηθή αργότερα, καθώς το παιδί θα μεγαλώνη.

Έτσι, κατά την θεία Λειτουργία δεν αρκεί μόνον η ανάπτυξη της λογικής λειτουργίας, αλλά κυρίως η ανάπτυξη της νοεράς λειτουργίας. Δηλαδή, η μετάφραση της αποστολικής ευλογίας στην δημοτική γλώσσα, ως «*η Χάρη του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και η αγάπη του Θεού και Πατέρα και η κοινωνία του Αγίου Πνεύματος να είναι μαζί σας*», δεν θα μπορέση ποτέ να δώση στον άνθρωπο να καταλάβη λογικώς τι είναι Χάρη του Κυρίου, η αγάπη του Θεού Πατέρα και η κοινωνία του Αγίου Πνεύματος, τι είναι ο Τριαδικός Θεός και πως μπορούμε να μεθέξουμε της Χάριτός

Του.

Αυτή η γνώση είναι θέμα νοεράς καρδιακής εμπειρίας. Ο Απόστολος Παύλος κάνει λόγο για αρραβώνα που δίνεται στην καρδιά: «*Ο δε βεβαιών ημάς συν υμίν εις Χριστόν και χρίσας ημάς Θεός, ο και σφραγισάμενος ημάς και δους τον αρραβώνα του Πνεύματος εν ταις καρδίαις ημών*» (Β Κορ. α , 21-22).

Άλλωστε, ο Χριστός στους μακαρισμούς Του τόνισε την απαραίτητη προϋπόθεση της καθαρής καρδιάς για την όραση του Θεού και όχι την έξαψη της λογικής: «*Μακάριοι οι καθαροί τη καρδία ότι αυτοί τον Θεόν όψονται*» (Ματθ. ε', 8). Το ίδιο συναντούμε και στις επιστολές των Αποστόλων, όπου γίνεται λόγος για την καρδιά ως προϋπόθεση και βάση της θεοπτίας.

Είναι δε γνωστόν ότι ο Χριστός όταν εμφανίσθηκε στους Μαθητές Του «*διήνοιξεν αυτών τον νουν του συνιέναι τας γραφάς*» (Λουκ. κδ , 45). Η γνώση του μυστηρίου που εκφράζεται με λέξεις γίνεται στον νου του ανθρώπου δια της Αποκαλύψεως του Θεού. Αυτό το βλέπουμε εμφανώς στην ευχή προ του Ευαγγελίου: «*Έλλαμψον εν ταις καρδίαις ημών, φιλάνθρωπε Δέσποτα, το της σης θεογνωσίας ακήρατον φως και τους της διανοίας ημών διάνοιξον οφθαλμούς* (τον νου) *εις την των ευαγγελικών σου κηρυγμάτων κατανόησιν... Συ γαρ ει ο φωτισμός των ψυχών και των σωμάτων ημών...*».

Ο βασικός σκοπός του ανθρώπου δεν είναι να κατανοήση λογικώς τις λέξεις, αλλά να εισέλθη στο βάθος του μυστηρίου, να βιώση και να μεθέξη την κένωση του Υιού και Λόγου του Θεού, δια της αποκαλύψεως του Θεού στην καθαρή καρδιά του. Γι' αυτό και η αποφατική θεολογία είναι «*ο Γολγοθάς της ανθρώπινης λογικής*».

Αυτό σημαίνει ότι η θεία Λειτουργία, που είναι λογική λατρεία, συνδέεται στενά και με την νοερά λατρεία. Άλλωστε, η Βασιλεία του Θεού για να την οποία κάνουν λόγο πολλοί σύγχρονοι ερμηνευτές και ακαδημαϊκοί διδάσκαλοι, που είναι η φανέρωση και η μέθεξη της ακτίστου Χάριτος του Θεού, δεν είναι υπόθεση λογικής επεξεργασίας, αλλά υπόθεση καθαρού νοός και καθαράς καρδίας.

Τα βρέφη, τα παιδιά και οι Άγιοι συμμετέχουν στην θεία Λειτουργία, κάνοντας νοερά λατρεία μπορεί να βλέπουν υπερκόσμια χοροστασία, για την οποία ομιλούν οι Άγιοι, μπορεί να βλέπουν αγγέλους, ενώ όσοι στηρίζονται στην λογική κατανόηση των λέξεων έχουν πλήρη άγνοια της γνώσεως του Μυστηρίου.

Στην βιογραφία του αγίου παπα-Νικόλα Πλανά διαβάζουμε ότι ένα παιδάκι που είχε ανεπτυγμένη την νοερά ενέργεια έβλεπε τον λειτουργούντα άγιο παπα-Νικόλα να υπερυψούται του εδάφους, και το φώναξε με ενθουσιασμό στην μητέρα του. Θεωρώ ότι το παιδάκι αυτό μετείχε της θείας Λειτουργίας πραγματικά, έστω κι αν δεν

καταλάβαινε τις λέξεις, ενώ οι άλλοι που πρόσεχαν με την λογική απλώς παρακολουθούσαν. Η για να εκφρασθώ με άλλον τρόπο, δεν μπορώ να αποκλείσω το παιδάκι αυτό από την μέθεξη της λατρείας, επειδή δεν μπορούσε να κατανοήση τις λέξεις. Μάλλον θεωρώ ότι μετείχε της θείας Λειτουργίας καλύτερα από άλλους εγκρατείς φιλολόγους που γνωρίζουν την ετυμολογία και την έννοια των λέξεων.

Ο Απόστολος Παύλος γράφει: «*η ικανότης ημών εκ του Θεού, ος και ικάνωσεν ημάς διακόνους καινής διαθήκης, ου γράμματος, αλλά πνεύματος· το γαρ γράμμα αποκτέννει, το δε πνεύμα ζωοποιεί*» (Β Κορ. γ , 5-6).

Επομένως, η παραθεώρηση της νοεράς λατρείας συνιστά έλλειμμα ορθοδόξου θεολογίας.

Γενικά, όσοι απλοποιούν τις λέξεις της θείας λατρείας ακόμη και αυτές που έχουν «υψηλό, εννοιολογικό, εικονικό, συμβολικό και βιωματικό επίπεδο» για να γίνουν κατανοητές λογικά αφ' ενός μεν καταστρέφουν τον πολιτισμικό μας πλούτο, αφ' ετέρου δε αγνοούν την ορθόδοξη θεολογία στην πλήρη έκφρασή της. Η ορθόδοξη θεολογία δεν είναι σχολαστική, ορθολογιστική, αλλά αποκαλυπτόμενο μυστήριο. Και το μυστήριο δεν κατανοείται απλώς λογικά.

Έτσι, από το γράμμα προχωρούμε στο πνεύμα μέσα από όλη την ασκητική παράδοση της Εκκλησίας. Αυτό σημαίνει ότι όσοι ακούνε αναλύσεις των γινομένων και πραττομένων στην θεία Λειτουργία –άλλωστε αυτή είναι η αξία του κηρύγματος– η όσοι μετέχουν τακτικά στην θεία Λειτουργία μπορούν να κατανοήσουν ευχερώς και το γράμμα, κυρίως όμως μπορούν να εισχωρήσουν στο πνεύμα με την καθαρότητα της καρδιάς και την γνώση της συμβολικής γλώσσας της Εκκλησίας.

Οι φιλοκαλικοί Πατέρες του 18ου αιώνος, ενώ έκαναν μεταγλωττίσεις σε διάφορα πατερικά κείμενα, δεν τόλμησαν να μεταγλωττίσουν τις ευχές της θείας Λειτουργίας και των Μυστηρίων, αν και το διανοητικό επίπεδο του λαού ήταν χαμηλό.

Οπότε, όσοι παραμένουν στο επίπεδο της λογικής κατανόησης των λειτουργικών κειμένων δείχνουν ότι αγνοούν την ορθόδοξη θεολογία, γι' αυτό κατά τον Μέγα Βασίλειο «*τεχνολογούσι και ου θεολογούσι*». Δεν χρειάζεται απλώς η λογική κατανόηση των κειμένων η μετάφρασή τους, αλλά η μύηση στην ζωή της Εκκλησίας και στο μυστήριο της κενώσεως του Χριστού και της θεώσεως του ανθρώπου.

Νομίζω ότι μερικοί σύγχρονοι έχουν έλλειμμα ορθοδόξου θεολογίας και εκφράζουν μια θεολογία, η οποία έχει επηρεασθή από τον παπικό σχολαστικισμό και τον προτεσταντικό ηθικισμό, γι' αυτό και αυτοσχεδιάζουν αυθαίρετα μέσα στην Εκκλησία.

(Πηγή: www.romfea.gr)

Διαβάστε περισσότερα άρθρα του Σεβασμιωτάτου πατώντας εδώ